

Az MTA Regionális Tudományi Bizottságának programja a 2012–2014 közötti időszakra

Programme of HAS Committee on Regional Studies between 2012–2014

HORVÁTH GYULA

I. Az 1986-ban alapított Regionális Tudományi Bizottság az MTA elismerten jól működő tudományos testülete. Az MTA Alapszabálya szerint a bizottság feladata a következőkre terjed ki:

- a) figyelemmel kíséri az általa gondozott tudományág fejlődését és hazai helyzetét;
- b) tudományos üléseket szervez;
- c) állást foglal és véleményt nyilvánít a tudományág körébe tartozó vagy a tudományág szempontjából jelentős tudományos, tudománypolitikai, kutatásszervezési és személyi kérdésekben;
- d) a szakterület nevében javaslatot tesz a tudományos osztály könyv- és folyóirat-kiadási tervére;
- e) részt vesz az MTA doktora cím odaítélésére indult eljárásokban, nyilatkozik a kérelmező habitusáról, a doktori eljárásban az Alapszabály szerinti véleményezési jogkört gyakorolja, ezáltal segíti a tudományos osztályt javaslatának kialakításában.

A bizottság eddigi működésében e feladatok értelemszerűen változó súllyal szerepeltek, ám hosszabb időszakokat tekintve a tematikai paletta kiegyensúlyozott volt. Ez a megállapítás különösen a doktori eljárásból adódó feladat esetében tekinthető igaznak. A doktori cselekmény elindítása egyéni kutatói döntésen nyugszik, a bizottságnak e tekintetben érdemleges befolyása nincsen.

II. A regionális tudomány nemzetközi és hazai környezetében zajló változások arra hívják fel a figyelmet, hogy e tudományág jövőjének megtervezése érdekében számos kérdést célszerű napirendre tűzni.

- A *nemzetközi regionális tudományban* intenzív gyarapodás tapasztalható, új kutatási irányok fogalmazódnak meg, nő a tudományos orgánumok száma, emelkedik a kutatói létszám.
- A *környező országok* regionális tudományi műhelyei az intézményesülés szakaszába léptek, egyetemi tanszékek specializálódnak a területfejlesztés-

tés különböző elemeinek a kutatására és oktatására, folyóiratok jelentek meg, érezhetően bővültek a nemzetközi tudományos munkamegosztásba való bekapcsolódás formális jellemzői is.

- *Magyarországon* a nemzetközi folyamatoktól eltérően alakul a regionális tudomány helyzete. A Regionális Kutatások Központja az akadémia kutatóhálózatának átalakítása során elveszítette önállóságát, humán erőforrásai jelentősen csökkentek. A felsőoktatásban zajló változások és forráskivonás miatt a korábban jelentős eredménynek tartott regionális és környezeti gazdaságtani mesterprogramok a közgazdászképzésben összezsugorodtak, ami néhány év múlva a doktori iskolákban eredményez kedvezőtlen változásokat. A regionális tudomány eredményei iránt – más tudományágazatokéhoz hasonlóan – csökkent a felhasználói kereslet, ez a kutatási források szűkülését idézte elő.

III. A tudományágazatra hatást gyakorló tényezők sokoldalú ismeretére van szükség. A bizottság ezért az egyes elemeket különböző formában és fórumokon tűzi napirendre.

1. *A regionális tudomány helyzete a világban és Magyarországon. A regionális tudomány kutatási irányjai, szervezetei, eredményeinek felhasználása.* A tudományágazat helyzetének értékelése jelenti a fejlődési stratégia kiindulópontját. E témakört a Magyar Regionális Tudományi Társasággal közösen érdemes megvitatni.

A nemzetközi regionális tudomány jeles képviselőinek ismertsége magyar társadalomtudományi körökben nem tekinthető megfelelőnek. Tudományos ülésorozatot kell szervezni a tudomány nagy egyéniségeinek pályafutásáról, tudományos eredményeiről, az előadásokat publikálni kell.

A bizottsági diszciplínához kapcsolódóan a IX. osztálynak egy külső (Benedek József) és egy tiszteleti (Antoine S. Bailly) tagja van. Törekedni kell arra, hogy a kiemelkedő kutatók köréből a külső és tiszteleti tagok száma gyarapodjon.

2. *A regionális tudomány tudomány-rendszertani helye.* Ma Magyarországon a regionális tudomány a különböző K+F-tevékenységek (pályázatok, képzési programok stb.) során alkalmazott tudományágazati listákon csak ritkán jelenik meg. Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban a „regional science” a tudományrendszertanban több évtizede szerepel, tudományos testületi, értékelési, pályázati formációk kapcsolódnak hozzá. Célszerű javaslatot tenni a magyar tudományrendszertan gondozásában illetékes szervezetnek e tudományágazat pozicionálására.
3. *A magyar regionális tudomány nemzetközi pozíciói.* Eredményeink nemzetközi elismertségét, a külföldi folyóiratokban való publikálás lehetőségeit, a konferenciaszerepléseket az itthon művelt témák korszerűsége, a nemzetközi kutatási irányokhoz való kapcsolódás és a nemzetközi tudományos munkamegosztásban elfoglalt pozíciók határozzák meg. Áttekintésre érdemes a magyar regionális tudomány nemzetközi együtt-

működési hálózata, az európai uniós társadalomtudományi kutatások regionális elemeinek várható orientációja a 2020-ig terjedő időszakban, különös tekintettel az új keretprogramokra. A kiemelt tudományos rendezvényeket is ebben a gondolatkörben ajánlatos megtervezni.

4. *Publikálási lehetőségek itthon és külföldön.* A tudományágazat hazai folyóiratai, könyvsorozatai, eseti kiadványai, konferenciakötetei viszonylag széles kínálatot mutatnak. Érdemesnek tűnik az orgánumok közötti együttműködés kialakítása, ennek alapját a különböző publikációs fórumok stratégiáinak ismerete jelenti. Ajánlatos megvizsgálni a magyar regionális kutatók nemzetközi publikációs szereplését, illetve választ keresni arra a kérdésre, mi lenne a megfelelő formája egy, a magyar regionális kutatási eredményeket rendszeresen közlő, hazai megjelenésű, angol nyelvű kiadványnak.
5. *A regionális tudomány megismertetése a közvéleménnyel.* Az utóbbi évek kedvezőtlen jelenségeinek okai között a regionális tudományról alkotott felszínes kép, az alapos ismeretek hiánya is fellelhető. Fontos feladatnak tekinthető a tudományágazat eredményeinek, a felhasználás lehetőségeinek, a kutatói közösségek működésének megismertetése a szélesebb szakmai közönséggel, illetve a tágabb közvéleménnyel. Ehhez aktív sajtókapcsolatokra, figyelemfelkeltő rendezvényekre van szükség. A szakmai körök számára fontos az internetes megjelenés és a jól bevált Hírlevél. E feladatokat a Magyar Regionális Tudományi Társasággal közösen célszerű végezni.
6. *Regionális tudományi enciklopédia.* Egy tudományágazat elméleti tételeinek, fogalmi rendszerének, eredményeinek összegző gyűjteménye erősíti pozícióit, fejleszti kapcsolatait a társtudományokkal. A magyar regionális tudomány felhalmozott tudásanyagát szintetizáló enciklopédia összeállítása a regionális tudományi műhelyek együttműködésének fontos motiváló ereje lehet. A kudarccal végződött korábbi kísérletek tanulságai alapján arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az enciklopédiának szakmai egyetértésen nyugvó megállapításokat kell tartalmaznia. Tudományágazatunk számos alapkérdését nyílt szakmai fórumokon kell megvitatnunk. A vitairatok összeállítása és a viták megszervezése az albizottságok feladata legyen (ezáltal az albizottságok aktivitása is folyamatos lehet).
7. *A köztestületi tagok számának gyarapítása.* A bizottsághoz sorolt köztestületi tagok száma megközelíti a százat. Létszámát tekintve a IX. osztály tíz bizottsága között a hatodik helyet foglalja el. Számos, fokozattal rendelkező regionális szakember nem tagja a köztestületnek. Őket fel kell kérni a belépésre, illetve szakmai támogatást kell nyújtani ahhoz, hogy publikációik felkerüljenek az MTMT-re. A regionális tudomány és a kapcsolódó tudományterületek doktori iskoláiban fokozatot szerzett hallgatókra különös figyelmet kell fordítani. Mivel a határon túli magyar regionális tudománynak szép számmal vannak minősített kutatói a regionális tudományterületen – egy részük külső köztestületi tag –, az ő részvételük szervezése külön feladatot jelent.

8. A doktoráltatási jogosítványok gyakorlása. A bizottság doktori követelményrendszerét nyilvánosságra kell hozni, a bizottsági rendezvények, közszereplések szervezésében a doktori cselekményt kezdeményezőkre külön figyelmet kell fordítani.
9. A hazai tudományos kapcsolatrendszer alakítása. A bizottság stratégiai partnere a Magyar Regionális Tudományi Társaság. A két szervezet közötti munkamegosztást rögzíteni célszerű. Fontos együttműködő partnernek tekintendők a területi akadémiai bizottságok területfejlesztési munkabizottságai. Érdemi kapcsolatot kell tartani azokkal a tudományos szervezetekkel, amelyek státútumában szerepel a területi összefüggések bizonyos részterületeinek az elemzése (pl. MTA Társadalom-földrajzi Bizottsága, Magyar Statisztikai Társaság Területi Statisztikai Szakosztálya stb.). A bizottság megkülönböztett figyelemmel kíséri a regionális tudományi doktori iskolák működését, tevékenységük támogatására külön munkabizottságot szervez.

* * *

A Regionális Tudományi Bizottság e programpontok megvalósításától azt reméli, hogy a magyar regionális tudomány nemzetközi versenyképessége erősödik, a tudományágazat a hazai tudományosság ismert és elismert szereplője lesz, a regionális kutatók kvalifikációja minőségében is erőteljesen fejlődik, és a tudományágazat eredményeinek hasznosítása elősegíti Magyarország előrehaladását. Tevékenységével a bizottság erősíteni kívánja a szakma belső kohézióját éppúgy, mint a lényeges szempontokra kiterjedő, nyílt tudományos vitaszellemet.

A programot a Regionális Tudományi Bizottság 2012. március 21-i ülésén elfogadta.

1. melléklet: *A Regionális Tudományi Bizottság tisztségviselői és albizottságai*

Elnök: Horváth Gyula DSc, alelnök: Nemes Nagy József DSc, Szirmai Viktória, DSc, titkár: Somlyódyne Pfeil Edit PhD

<i>Albizottság</i>	<i>Elnök</i>	<i>Titkár</i>
Innovációs-technológiai és hálózat-kutatási	Varga Attila DSc	Sebestyén Tamás PhD
Képzési	Lengyel Imre DSc	Káposzta József PhD
Régiótörténeti	Baranyi Béla DSc	Benkő Péter CSc
Térségi társadalmi egyenlőtlenségek	Szirmai Viktória DSc	Izsák Éva PhD
Kutatás-módszertani	Nemes Nagy József DSc	Dusek Tamás PhD
Területi kormányzás és menedzsment	Pálné Kovács Ilona DSc	Perger Éva CSc

2. melléklet: *A Regionális Tudományi Bizottság taglétszáma, 2012. május*

<i>Tudományos fokozat</i>	<i>Létszám, fő</i>
Kandidátus	17
PhD	66
MTA doktora	14
MTA rendes tagja	1
MTA külső tagja	1
<i>Összesen</i>	<i>99</i>